

IX Ogólnopolska Konferencja Naukowa

„MIĘDZY SŁOWAMI – MIĘDZY ŚWIATAMI”

PRZEKŁAD I PRZEOBRAŻENIE W JĘZYKU, KULTURZE I LITERATURZE

24–25 kwietnia 2025

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Księga abstraktów

CZWARTEK

Wykład plenarny

HENRYK KARDELA

(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej)

Poetyka kognitywna – nowy rozdział w historii badań literackich

„Jeśli” – jak zauważa Mateusz Marecki w publikacji „Poetyka kognitywna: „nowy rozdział w historii badań literackich” czy użyteczne narzędzie analizy literackiej?” – „poetyka kognitywna miałaby zostać uznana za przełom w literaturoznawstwie, [to] musiałaby się ona najpierw stać nie tylko bardziej spójną metodologią [...], ale też „pójść w empiryzm”, żeby nie opierać się jedynie na przewidywaniach” (Marecki 2013: 173). Celem prezentacji jest wykazanie, iż poetyka kognitywna całkowicie spełnia powyższe kryteria „przełomu” – jest „spójną metodologią”, empirycznie poświadczoną analizami tekstów literackich. Prezentacja składa się z trzech części: (i) omówienia podstaw teoretycznych poetyki kognitywnej (por. Stockwell 2002/2006; 2020), (ii) propozycji przyjęcia za „spójną metodologię” ram teoretycznych gramatyki kognitywnej Ronalda Langackera (2008/2009; 2016), oraz (iii) zastosowania Langackerowskich koncepcji do badań nad przekładem (por. Lewandowska-Tomaszczyk 2010; Tabakowska 2013).

Literatura cytowana

Langacker, Ronald. 2009. *Gramatyka kognitywna. Wprowadzenie*. Universitas.

Langacker, Ronald. 2016. *Nominal Structure in Cognitive Grammar. The Lublin Lectures*. The Maria Curie-Skłodowska Press.

Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. 2010. Re-conceptualization and the emergence of discourse meaning as a theory of translation. In Barbara Lewandowska-Tomaszczyk and Marc Thelen (eds.) *Meaning in Translation*. Peter Lang.

Marecki, Mateusz. 2013. Poetyka kognitywna: „nowy rozdział w historii badań literackich” czy użyteczne narzędzie analizy literackiej? *ER(R)GO. Teoria-Literatura-Kultura* 2 (27) 167-173.

Stockwell, Peter. 2002/2006. *Poetyka kognitywna. Wprowadzenie*. Universitas.

Stockwell, Peter. 2020. *Cognitive Poetics. An Introduction*. 2nd. Edition. Routledge.

Tabakowska, Elżbieta. 2013. (Cognitive) grammar in translation: Form as meaning. In Ana Rojo and Iraide Ibarretxe-Antuñano (eds.) *Cognitive Linguistics and Translation. Advances in Some Theoretical Models and Applications*. Mouton de Gruyter, 229-250.

Obrady w sekcjach

Sekcja 1: From Poland with Love

MICHAŁ BORODO

(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

Lucia Merecka Borski: The Most Prolific English-Language Translator of Tales from Poland in History

The paper focuses on Lucia Merecka Borski, the most active translator of Polish folk and fairy tales into English in the twentieth century, shedding light on her professional life, physical mobility, and translation achievements. Adopting the perspective of Translator Studies (Chesterman 2009, Pym 2009, Heydel 2020, Kaindl 2021), the paper poses such questions as: why do translators translate some texts and not others, what motivates them to do so, how to interpret their translation decisions, and how are they influenced by the institutional context? It discusses Lucia Merecka Borski's childhood and emigration to the USA, where she became involved in translation and storytelling in New York Public Library. It then draws attention to the translation of proper names in *The Jolly Tailor and Other Fairy Tales*, a collection of tales repeatedly reprinted (12 times between 1928 and 1966) in the United States by New York publishing houses Longmans, Green & Co and David McKay. The paper demonstrates that the Polish names from the original tales were largely preserved by Lucia Merecka Borski in her translation – although historically it was the strategy of domestication that prevailed over foreignization in English translations of Polish children's literature – and it suggests possible reasons behind this translation strategy.

Works Cited

- Chesterman, A. (2009). The Name and Nature of Translator Studies. *HERMES*, 22 (42), 13–22.
- Heydel M. (2020). Kto tłumaczy? Sylwetka tłumacza w najnowszych badaniach przekładoznawczych. In: J. Kita-Huber & R. Makarska (Eds.), *Wyjść tłumaczowi naprzeciw. Miejsce tłumacza w najnowszych badaniach translologicznych* (b.p.). Kraków, Universitas.
- Kaindl, K. (2021). (Literary) Translator Studies: Shaping the field. In: K. Kaindl, W. Kolb, & D. Schlager (Eds.), *Literary Translator Studies* (pp. 1-38). Amsterdam, John Benjamins.
- Pym, A. (2009). Humanizing Translation History. *HERMES*, 22 (42), 23–48.

AGNIESZKA MAJCHER

(Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Matters of (Non) Mortality and Flesh – Stanisław Lem's Neologisms and Their Translations by Michael Kandel

This paper aims to study selected neologisms translated by Michael Kandel, which describe the specificity of the world depicted in Stanisław Lem's *The Futurological Congress*, namely the issues concerning death and reproduction. It is worth noting that death in the analysed novella is not ultimate and this results in unknown to us social problems, reflected in the language. Starting with a theoretical outline of the formation and translation of nonce formations, the paper introduces the lexemes in thematic groups. Then, within the groups, the words are analysed at the level of word formation and in the context of communicative and artistic functions; the issue of possible censorship is also raised. The following conclusions emerge: Kandel understood the structure and semantics of Lem's lexemes, but often dispensed with calques, transcriptions or possible lexical substitutions. Referring to extra-textual elements, he searched for equivalences at different levels of the text and adapted it to the conditions in which the work was to function in the target system. In other words – Kandel wanted to recreate the future American reality conceived by Lem and make it plausible by his choices, in which, as the study shows, he succeeded.

Sekcja 2: AI

BARTOSZ POLUSZYŃSKI

(Uniwersytet Opolski)

Współczesne technologie w służbie glottodydaktyki XXI wieku.

Co nam „tłumaczy” o świecie sztuczna inteligencja (AI)?

I czy, i jak to w ogóle działa? Kilkanaście impresji własnych
na przykładzie aplikacji DUOLINGO

Z dużym przekonaniem można stwierdzić, że współczesne technologie w znaczącym stopniu zdominowały glottodydaktykę XXI wieku. Praktycznie nie istnieje dziś sformalizowane nauczanie języków obcych bez plików dźwiękowych MP3, bez klipów video odtwarzanych z YouTube'a, bez doskonałych słowników jedno- bądź dwujęzycznych dostępnych w sieci internetowej, bez testowania uczniów w wersji online na komputerach bądź urządzeniach mobilnych, i wreszcie – bez komercyjnych aplikacji skutecznie wspomagających przyswajanie języków obcych, używanych formalnie w sali dydaktycznej, bądź stosowanych indywidualnie w domu.

W niniejszym wystąpieniu jego autor – filolog-anglista, lingwista i przekładoznawca, ale przede wszystkim glottodydaktyk z ponad 30-letnim doświadczeniem za-

wodowym – przedstawia sposoby wykorzystania sztucznej inteligencji (AI) w jednej z najpopularniejszych aplikacji mobilnych do nauczania języków obcych na świecie – DUOLINGO. W szczególności, analizie poddane zostaną (1) sposoby, w jakie aplikacja generuje i serwuje materiały podczas indywidualnej nauki, a także (2) przykładowe konkretne treści, które program aplikuje użytkownikom, „tłumacząc” im niejako świat w danej parze językowej (tu: w parze włoski – angielski).

Drugim, równie istotnym, celem niniejszego wystąpienia jest wyrażenie przekonania autora, że aplikacje do nauki języków obcych, takie jak DUOLINGO, mogą być skutecznym narzędziem, umożliwiającym przyswojenie sobie języka obcego w stopniu komunikatywnym, choć droga do osiągnięcia tego celu nie jest – wbrew pozorom – ani krótka, ani łatwa. Warto jednakże podjąć trud jej przejścia, aby w pełni „zasmakować” wymarzony docelowy język obcy – zarówno jego warstwę leksykalną i gramatyczną, ale i treści ukryte w przekazie pozawerbalnym – między liniami.

ANNA POPŁAWSKA

(SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny)

Sztuczna inteligencja i narzędzia informatyczne w tłumaczeniu i badaniach nad przekładem na przykładzie Polski

Jednym z najpopularniejszych zastosowań sztucznej inteligencji jest maszynowe tłumaczenie tekstów. Wyszukiwarki internetowe udostępniają automatyczne tłumaczenia obcojęzycznych stron internetowych, a darmowe translatory internetowe umożliwiają tłumaczenie dowolnych tekstów w praktycznie wszystkich najpopularniejszych językach świata. Również w profesjonalnych tłumaczeniach powszechnie stosuje się specjalistyczne oprogramowanie (m.in. narzędzia typu CAT oraz systemy TMS).

Sztuczna inteligencja całkowicie zmieniła warunki pracy tłumaczy w XXI wieku, jednak należy pamiętać, że różne narzędzia informatyczne były wykorzystywane w profesjonalnym tłumaczeniu już od lat 70. XX w., a znaczenie wielu z nich dla tłumaczy można porównać do znaczenia oprogramowania CAT. Referat przypomina najważniejsze rozwiązania techniczne oraz ich wpływ na przebieg procesu przekładu i jakość tłumaczeń na przykładzie języka polskiego, począwszy od maszyn do pisania z elektroniczną pamięcią, przez komputery osobiste, oprogramowanie do edycji tekstów, Internet i in. W analizie uwzględniono trzy podstawowe zmienne, tj. dostęp do tekstu (zarówno źródłowego jak i docelowego), możliwość manipulowania tekstem oraz dostępność i jakość materiałów pomocniczych wykorzystywanych przez tłumacza.

Na podstawie tak przeprowadzonej analizy można również pokazać liczne zastosowania narzędzi informatycznych w badaniach nad przekładem. Jak dotąd potencjał narzędzi cyfrowych jest wykorzystywany w stosunkowo niewielkim stopniu w polskich badaniach translatorycznych, przede wszystkim do tworzenia baz danych i korpusów tekstów (np. Dębska 2023), analiz frekwencyjnych (Biel 2015) itp. Tymczasem nowe

środki techniczne mogą w istotny sposób zmienić metodologię prowadzenia badań nad przekładem (np. badanie całych tekstów, a nie tylko ich fragmentów lub wybranych aspektów) oraz pozwalają na podjęcie nowych zagadnień badawczych (Xia 2014).

Sekcja 3: Spektakle

KATARZYNA BUCZEK

(Uniwersytet Rzeszowski)

Spektakl obcojęzyczny jako narzędzie integracji językowej i kulturowej w procesie nauki języka obcego

Nowoczesne nurty badań nad sztuką, filmem i mediami koncentrują się między innymi na interaktywności, integracji różnych dyscyplin oraz praktycznym zastosowaniu wiedzy w kontekstach kulturowych. W tym samym duchu współczesna edukacja językowa coraz częściej zwraca się ku innowacyjnym metodom angażującym uczniów w autentyczne doświadczenia komunikacyjne, sprzyjające głębszemu zrozumieniu kultury, historii oraz obyczajów regionów, w których dany język jest używany.

Jednym z narzędzi, które odpowiada na te potrzeby, jest spektakl obcojęzyczny. Proces twórczy, związany z opracowywaniem scenariusza, odgrywaniem ról oraz interakcjami w ramach spektaklu, tworzy przestrzeń dla intensywnego i wieloaspektowego przyswajania języka obcego. W kontekście takiej działalności uczestnicy mają okazję wcielać się w różnorodne postacie, co pozwala im na zapoznanie się z odmiennymi środowiskami społecznymi, normami kulturowymi oraz emocjami charakterystycznymi dla danej sytuacji. Tego rodzaju symulacja rzeczywistych interakcji, sprzyja praktycznemu przyswajaniu języka w kontekstach o wysokim stopniu autentyczności. Ponadto, spektakl obcojęzyczny stanowi doskonałą okazję do zgłębiania elementów kultury, historii oraz obyczajowości obcego kręgu kulturowego, co w konsekwencji prowadzi do pogłębienia kompetencji interkulturowych i umożliwia lepsze zrozumienie społeczno-kulturowych mechanizmów funkcjonujących w danym językowym kontekście.

W artykule zaprezentowano analizy oparte na doświadczeniach wynikających z działalności koła teatralnego Uniwersytetu Rzeszowskiego, w ramach którego studenci-rusycyści wystawili cztery obcojęzyczne spektakle. Badania przeprowadzono z zastosowaniem metodologii jakościowej, obejmującej analizę tekstu oraz obserwację uczestniczącą. Analiza materiałów scenicznych oraz interakcji aktorów pozwoliła na zrozumienie, w jaki sposób artystyczne doświadczenia wspierają przyswajanie języka, integrując go z kontekstem kulturowym i społecznym, a także jak pomagają przezwyciężać bariery językowe.

JAGODA GILEWSKA

(Uniwersytet Warszawski)

Intertekstualne oblicze Mefistofelesa. Analiza meliczna i przekładoznawcza opery Arriga Boita

Arrigo Boito, znany literaturoznawcom jako przedstawiciel włoskiej grupy dekadenc-
kiej *scapigliati*, był również librecistą, który zasłynął ze współpracy z Giuseppe Ver-
dim przy *Otello* i *Falstaffie*. Jego najważniejszym i najbardziej osobistym dziełem była
jednak opera *Mefistofele*, oparta na *Fauście* Johanna Wolfganga von Goethego. Dzieło
miało swoją premierę na scenie mediolańskiego Teatro Alla Scala w 1868 roku, począt-
kowo spotykając się jednak z niepowodzeniem. Dopiero wprowadzone zmiany w li-
bretcie oraz partyturze pozwoliły na zaprezentowanie opery w dwóch kolejnych wer-
sjach, które odniosły znaczący sukces. Proces ten wywarł istotny wpływ na kształt war-
stwy tekstowej, również pod względem wierności wobec oryginału, z uwagi na ko-
nieczność dostosowania rytmu słów do specyfiki muzyki operowej, charakteryzującej
się własnymi zasadami kompozycyjnymi. By libretto ściśle odpowiadało strukturze me-
licznej, treść podążać musi bowiem za ekspresją muzyczną która intensyfikuje emocje
oraz kształtuje znaczenie pozasłowne.

Wychodząc od tych obserwacji, planuje się podjąć namysł nad złożoną relacją
między dziełem literackim autorstwa Goethego a jego operową adaptacją. Niezwykle
istotnym jest tu również fakt, iż na drodze do powstania opery *Mefistofele* konieczne
było dokonanie przekładu językowego, którego podjął się sam Arrigo Boito. Zafascy-
nowany nie tylko samym dziełem Goethego, ale również jego postacią, dogłębnie anali-
zował on przy tym liczne tłumaczenia *Fausta* – odnotowując swoje uwagi w komen-
tariach do pierwszej wersji libretta.

Celem proponowanego wystąpienia będzie przeprowadzenie analizy o charakte-
rze intertekstualnym, poprzez którą opera *Mefistofele* Arriga Boita zostanie ukazana
jako przestrzeń, w której przenikają się refleksje nad rolą tekstu źródłowego, sztuką
adaptacji i przekładu oraz znaczeniem warstwy muzycznej.

Sekcja 4: Spectacle, Genre, Translation

TOMASZ WIŚNIEWSKI

(Uniwersytet Gdański)

Complicité: Translation, Adaptation, and Transnational Theatre

As a theatre company based in London, but emerging from cosmopolitan creative ped-
agogy that Jacques Lecoq developed in Paris, *Complicité* has challenged traditional
forms of logocentric performance that in the 20th century dominated in British thea-

tre. Created in 1983 and led by artistic director Simon McBurney, the company has followed the ethos of ensemble work, and explored the merits of devised theatre. By co-operating with actors and exploring conventions from various parts of the world, Complicité has appreciated encounters with otherness, and stressed the prominence of various forms of translation (e.g. interlingual, and intersemiotic). Their productions are frequently inspired by adaptations of translated narratives and at least once they encouraged new translations of European canon (Martin Crimp's version of *The Chairs* by Eugene Ionesco). Complicité has mastered conventions of adaptation from one medium to another working between the media of theatre, opera, modern dance, radio play, dramatic performance, recorded performance, digital performance, and others. The paper illustrates strategies employed by Simon McBurney and his ensemble in *The Street of Crocodiles* (Bruno Schulz), *An Elephant Vanishes* (Haruki Murakami), and *Endgame* (Samuel Beckett). It concludes with a discussion of specificity of three forms of communication, i.e. the literary, the performative, and the digital.

HALSZKA LELEŃ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Dream Vision and Other Cross-genre Influences in the Short Fiction of H.G. Wells

The paper will examine how diverse short stories of H.G. Wells (1866–1946) enrich the pattern of a two-world structure characteristic of fantastic fiction by incorporating dream-vision type of motivation for the insights of characters into the new worlds. In *The Time Machine*, the Time Traveller teases his dinner companions with a statement about the possible fictionality of his account, saying that he does not expect them to believe it, and inviting them to treat it as a tale of a dream experienced in his “workshop.” In doing so, he draws attention to the presence of his writerly workshop – that is the array of narrative techniques involved in creating a make-believe world rooted in the earlier oneiric tradition of fiction. The presence of earlier medieval conventions, combined with the vestigial presence of other generic influences, has hardly been analyzed in Wells scholarship, while the author's short stories are notoriously neglected outside the narrow circle of Wells aficionados. Therefore, the topic deserves scholarly attention, especially since nineteenth-century fiction reveals a more widespread tendency to reapply dream-vision devices for new purposes. This examination will help to determine an important aspect of Wells's innovation in fantastic fiction. We will see how Wells was very conscious of his writerly craft in his search for new ways of expression, while also acknowledging his debt to tradition.

MICHAŁ URBANOWICZ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Thriller and/or Mystery? Revisiting Crime Genres in a Transmedial Narratological Perspective

Acknowledging the existence of multiple, diverse, and oftentimes conflicting taxonomies of crime genres (i.e. specific types of crime narratives), this presentation aims to propose a coherent and practical framework for analysing crime stories across various media. The theoretical considerations are largely inspired by Charles Derry's comprehensive model of the crime film (1988) as well as Alfred Hitchcock's understanding of the thriller genre and the mystery genre. It will be argued that the extent to which particular crime narratives utilise suspense and mystery is a useful criterion for generic classification. Typically, one of those two processes discernibly dominates over the other, and it is that exact disproportion which enables distinguishing thriller subgenres (suspense>mystery) from mystery subgenres (suspense<mystery). The former include the thriller of murderous passions, the political/spy thriller, the thriller of acquired identity, the psychotraumatic thriller, the thriller of moral confrontation, the innocent-on-the-run thriller, and the horror story. The latter are the gangster story, the bandit story, the caper story, the police procedural, the classical detective story, and the hard-boiled detective story.

SANDRA MAZERSKA

(Uniwersytet w Białymstoku)

Auditory Imagery in Polish Translations of Edgar Allan Poe's *The Tell-Tale Heart* and *The Pit and the Pendulum*

Imagery can be defined as a literary device that stimulates readers' sensory faculties and triggers vivid mental images. It is an indispensable tool for literary authors, and Edgar Allan Poe makes no exception. Poe's prose is replete with imagery-bearing items that allow the master of horror to convey various feelings and sensations experienced by his characters, who often find themselves in dire predicaments. A particularly fascinating feature of Poe's tales is auditory imagery, which he conveys not only through verbal descriptions of sounds but also through punctuation and typographic devices, such as exclamation marks, dashes, and italics.

In my presentation, I will examine how Poe employs auditory imagery in his short stories and how this aspect is reflected in Polish translations of *The Tell-Tale Heart* and *The Pit and the Pendulum*. The sense of hearing plays a crucial role in both tales: in the former, the narrator's hyperacusis drives him to madness, whereas in the latter, auditory stimuli help the protagonist navigate darkness. The analysis will include translations by Bolesław Leśmian, Stanisław Wyrzykowski, and Sławomir Stud-

niarz. Since the renderings were produced under vastly different circumstances, the study will highlight how translation approaches have evolved over the past century. Attention will be paid to passages that significantly differ across the versions. The analysis will focus primarily on the semantic dimension of the texts, with occasional comments on stylistic aspects.

Sekcja 5: Game On

KAROLINA SAWA

(Uniwersytet Łódzki)

Easy to Understand or Easy to Get Immersed? Finding a Balance in Game Localisation

The gaming industry's focus on accessibility has introduced features like subtitles and Plain Language (Perego 2020) principles. However, this presents challenges when game creators intentionally use archaic language for historical immersion. Consequently, the translation process of the archaized video game requires the translators to “expand their horizons and act as expert terminologists and copywriters” (Bernal-Merino 2015: 107).

This study examines the complex relationship between accessibility and linguistic authenticity in video game localization, focusing on the translation of archaic language from English to Polish in *Vampire: The Masquerade – Redemption* (2000). The game, partially set in 12th-century Europe, deliberately incorporates Middle English grammatical structures to enhance players' immersion.

Through detailed analysis of game samples this research demonstrates that while direct Old Polish equivalents for Middle English elements are often unavailable, alternative domestication strategies can effectively convey historical authenticity in the target language. The study examines specific translation solutions that maintain period-appropriate stylistic features while ensuring the text remains comprehensible and enjoyable to Polish players. These solutions include careful adaptation of archaic grammatical structures and vocabulary as well as strategic implementation of dated syntactical patterns that evoke the desired historical atmosphere without compromising fundamental comprehension.

The study's implications extend beyond its specific case study, suggesting that future research should examine player expectations regarding language authenticity in historical gaming contexts and how these expectations align with current accessibility trends in the industry. This investigation aims to contribute to developing more nuanced localisation strategies that can satisfy both the accessibility requirements and artistic vision.

References

- Bernal-Merino, M. Á. (2015). *Translation and Localisation in Video Games: Making Entertainment Software Global*. Routledge.
- Perego, E. (2020). *Accessible Communication: A Cross-country Journey*. Frank & Timme, Verlag Für Wissenschaftliche Literatur.
- Vampire: The Masquerade – Redemption* (Activision, 2000).

ALEKSANDRA MOCHOCKA

(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

Reskinning/Unplaying/Rewriting in *Slay the Princess* – *The Pristine Cut* (2024)

My proposal concerns a digital visual novel (Bunting, 2023; Øygardslia, Weitze, and Shin, 2020; Pratama, Wardani, and Akbar, 2018) by Black Tabby Games (Tony Howard-Arias and Abby Howard), in its 2024 expanded version *Slay the Princess – The Pristine Cut*. This horror adventure game deconstructs, distorts, and reconfigures narrative tropes and storyworld existents such as, for example, the damsel-in-distress, the dungeon, and the magical mirrors. Its minimalist mechanics rely on choosing actions or dialogue, while the visual design consists solely of intricate black-and-white sketches by Abby Howard. Despite its simplicity, the game follows the meaningful play principle (Salen and Zimmerman, 2004), with a branching, looping narrative that results in multiple endings. Players are guided by the Narrator and internal voices, in a mechanic reminiscent of *Disco Elysium*.

Although *Slay the Princess* has received critical acclaim, scholarly research remains scarce. Ericksen (2024) explores its unstable narrative through the lens of queer monstrosity, while Pass (n.d.) analyzes its philosophical and psychological themes, such as Nietzsche's eternal return or cognitive reframing. The eponymous Princess could be examined within the monstrous-feminine framework (Bloomquist, 2021; Spittle, 2011; Stang, 2018, 2019; Stang and Trammell, 2020; Švelch, 2018; Trépanier-Jobin and Bonenfant, 2017) which I am going to address.

This being said, my approach is narratological, focusing on how the game reconfigures folktale patterns, drawing from Propp, Campbell, Vonnegut, and the Aarne-Thompson-Uther Index (Bostan and Turan, 2017; Dogra, 2017). I will examine these transformations as reskinning/unplaying/rewriting practices of the critical play design (Flannagan, 2009) in the medium that affords interactivity (Ryan, 2002, 2009, 2015, 2024; Schreibman, Siemens, and Unsworth, 2016).

HUBERT ARENTEWICZ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

*Detective Arriving on the Scene. Evaluation & Criticism
of Disco Elysium's Polish Translation*

Disco Elysium is one of the most ground-breaking video games of the past decade. It has established a cult following and cemented itself as one of the best games of all time. The language used in *Disco Elysium* is complex, ranging from culture-bound items to lofty metaphors. The aim of this paper is to determine whether the Polish translation of the masterpiece is satisfactory and whether there is a need for retranslation. Selected fragments will be analysed through the lens of equivalence, as outlined by Werner Koller, aided by Mona Baker's types of meaning and other translation studies sources. As the game's word count is over a million, only a small fraction of it will be subject to analysis. The translation of video games is not widely popular in translation studies. Using a game equivalent of high-brow literature will hopefully showcase that video games can be a source of thought-provoking research material and translation criticism.

TOMASZ SENETRA

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

*From Linguistics to Pragmatics: Translator's Competences
and Their Significance in Translation*

The paper shall introduce the notion of translator's competence, providing different types of it alongside explanations and numerous examples. Moreover, strategies of developing translator's competences will be discussed, with emphasis being placed on linguistic competence. The presentation is to include ways of broadening one's competences with the use of content made by popular figures and content creators from the Internet and social media. The idea is to prove that using non-standardized sources in developing translational skills and abilities can be a viable form of learning, as language communication and norms are omnipresent in online resources. Finally, the paper shall mention media competence, as well as a few kinds of strategic sub-competences, in the context of AI development in the 21st century. There will be an attempt to address potential doubts, questions and worries regarding translation and whether it could remain a fully viable profession in the foreseeable future.

Sekcja 6: Parateksty i wyzwania

WERONIKA SZTORC

(Uniwersytet Warszawski)

Jak brzmi głos tłumacza? Poetyka przedmów i posłowi autorów przekładów literackich

Parateksty stanowią wyjątkową przestrzeń wolności tłumaczy, którzy w przedmowach czy posłowiach mogą przemówić własnym głosem, zwracając się bezpośrednio do czytelnika. Na tę szansę zwracali uwagę m.in. Anna Legeżyńska (upatrując w autokomentarzu możliwość „dowartościowania roli tłumacza i ujawnienia jego podmiotowości” – Legeżyńska 1986), Jerzy Świąch („formułując *à part* swoją drugą, niejako osobistą wypowiedź, [tłumacz] pragnie usankcjonować prawo mówienia o sobie w terminach «ja sam», a nie tylko «przedstawiciel autora»” – Świąch 1984) czy Maria Papadima (podkreślając, że właśnie w pratekście tłumacz wypowiada się we własnym imieniu, a nie jako porte-parole autora – Papadima 2011).

Chciałabym zastanowić się, jak brzmi ten słyszalny w paratekście głos tłumacza – a raczej jak różnie może brzmieć i co ujawnia o tym, jak tłumacz postrzega własną rolę. W tym celu przyjrzę się przedmowom i posłowiom tłumaczy tekstów literackich (na podstawie zbioru kilkudziesięciu takich paratekstów z lat 1990–2024) i poddam analizie ich język oraz styl.

Zadam przy tym m.in. następujące pytania: czy tłumacze wypowiadają się w pierwszej osobie, czy stosują raczej formy nieosobowe? W jaki sposób zwracają się do czytelnika: bezpośrednio, na „ty”, nieosobowo, w trzeciej osobie („czytelnik”), a może bardzo formalnie („państwo”)? Czy może tłumacze zwracają się jeszcze do kogoś innego (poza czytelnikiem)? W jakim stylu formułowane są parateksty? Czy dominuje styl akademicki, styl eseistyczny, a może styl potoczny? Czy można powiedzieć, że ton i styl przedmów i posłowi współgra z charakterem tekstu literackiego, któremu towarzyszą? Czy raczej są od niego całkiem odrębne?

Wskażę również charakterystyczne cechy językowe paratekstów, w których tłumacze śmiało wychodzą na pierwszy plan, takie jak neologizmy, akcenty humorystyczne, ironię czy drwinę, obecność terminologii (z zakresu literaturoznawstwa i nie tylko), nawiązania erudycyjne, wykrzyknienia, pytania, symulowanie interakcji z odbiorcą, a czasem wręcz gry z czytelnikiem. Na tej podstawie postaram się wskazać przyjmowane przez tłumaczy role (m.in. literaturoznawcy, krytyka, poety, ale również showmana).

Literatura cytowana:

Legeżyńska A. (1986|2013), *Tłumacz jako drugi autor*. W: *Polska myśl przekładoznawcza*, red. P. de Bończa Bukowski, M. Heydel. Kraków, ss. 193–216.

- Papadima M. (2011), *Głos tłumacza w periteksie jego przekładu: przedmowa, postowie, przypisy i inne zwierzenia*, tłum. Tomasz Stróżyński. „Między Oryginałem a Przekładem”, nr 17: *Parateksty przekładu*, ss. 13–34.
- Święch J. (1984|2013), *Przekłady i autokomentarze*. W: *Polska myśl przekładoznawcza*, red. P. de Bończa Bukowski, M. Heydel. Kraków, ss. 193–216.

ANNA FORMALCZYK-LIPSKA

(Uniwersytet Warszawski)

„Regionalne” tłumaczenia literatury dziecięcej – analiza paratekstów edytorsko-translatorskich oraz notek wydawniczych

W ostatnich latach na polskim rynku wydawniczym można zaobserwować wyróżniającą się, choć niewielką grupę przekładów dokonywanych na języki kolateralne i dialekty. Szczególnym zainteresowaniem tłumaczy wydają się cieszyć klasyki światowej literatury dziecięcej – dla przykładu, wydawnictwo Media Rodzina wydało śląską, podhalańską i wielkopolską wersję znanej książki A. A. Milne’a, czyli odpowiednio: *Niedźwiodek Puch*, *Miś Kudłoczek* i *Misiu Szpeniolek*. Innym dziełem, po które często sięgają tłumacze, jest *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry’ego, którego można przeczytać w przekładzie kaszubskim, śląskim, cieszyńskim, podhalańskim, kurpiowskim, wilamowskim, mazurskim czy łemkowskim. W referacie przedstawię wyniki analizy paratekstów edytorsko-translatorskich oraz notek wydawniczych towarzyszących tej grupie przekładów, próbując odpowiedzieć na pytania dotyczące implikowanego odbiorcy (dziecko/dorosły, rodzimy użytkownik danego języka/dialektu/gwary czy osoba spoza tego kręgu), funkcji przekładu (jako nośnika tożsamości regionalnej, ciekawostki wydawniczej, manifestu politycznego) i widoczności oraz roli tłumacza. Zasygnalizuję także problemy terminologiczne związane z pojęciami takimi jak: „język regionalny”, „język mniejszościowy”, „język mniejszy”, „język kolateralny”, „mikrojęzyk literacki”, „dialekt” i „gwara” w kontekście omawianych przekładów.

OLGA MACKIEWICZ

(Uniwersytet Warszawski)

Tandem translatorski: specyfika i wyzwania. Na przykładzie przekładu *Lat Annie Ernaux* i *Dziewczynki* Camille Laurens

Tandem translatorski (fr. „traduction en tandem”) staje się bardzo powszechną praktyką, szczególnie na francuskim rynku wydawniczym. Przekłady wykonane przez kilku tłumaczy pojawiały się jednak także w XX wieku – pierwszy przekład *Ulyssesa* Jamesa Joyce’a na jęz. francuski został wykonany przez grupę kilkunastu tłumaczy. Obecny rozkwit tandemów translatorskich – również na gruncie polskim – może wiązać się, jak zaznacza Joanna Rachwalska von Rejchwald, ze zmianą tradycyjnego wizerunku

tłumacza, który przestaje być postrzegany jako samotnik. A ponieważ akt przekładu nie może być oderwany od kontekstu społecznego, kolektywna praktyka translatorska zyskuje na popularności.

W czasie wystąpienia skupię się na analizie dwóch przekładów z jęz. francuskiego na jęz. polski, które zostały wykonane poprzez współpracę tłumaczy – *Latach* Annie Ernaux (tłum. Magdalena Budzińska, Krzysztof Jarosz) oraz *Dziewczynce* Camille Laurens (tłum. Elżbieta Janota, Karolina Sojka). Celem będzie określenie specyfiki pracy w tandemie translatorskim, a także wyzwań związanych z tym rodzajem przekładu. Aby tego dokonać, będę opierała się na fragmentach rozmów z tłumaczami, a także samodzielnej analizie tekstów.

AGATA ROZUMKO

(Uniwersytet w Białymstoku)

Przekład a zmiany kulturowe: ewolucja form adresatywnych w polskich przekładach powieści kryminalnych Charlotte Link

Formy adresatywne są odzwierciedleniem norm kulturowych, a ich dobór w konkretnej sytuacji zależy od rodzaju relacji interpersonalnych, zawodowych i społecznych między rozmówcami, jak również od kontekstu wypowiedzi. Podobne zasady rządzą ich użyciem w literaturze, gdzie są one również nośnikiem informacji o postaciach literackich i relacjach między nimi. Użycie form adresatywnych w utworach literackich i ich tłumaczeniach jest m.in. przedmiotem zainteresowania badaczy zajmujących się pragmatyką interpersonalną i pragmatyką tekstu literackiego (np. M. Locher, A. Jucker), których szczególnie interesują środki językowe używane do wyrażania i kształtowania relacji interpersonalnych (ang. *relational work*).

Niniejsze wystąpienie również reprezentuje ten nurt badawczy. Ma ono na celu przyjrzenie się formom adresatywnym użytym w polskich tłumaczeniach cyklu powieści kryminalnych niemieckiej pisarki Charlotte Link, których bohaterką jest angielska policjantka Kate Linville. Serie kryminalne stanowią ciekawy materiał badawczy pod kątem użycia form adresatywnych ze względu na to, że ich główni bohaterowie zmieniają się, ewoluują, podobnie jak ich relacje z innymi postaciami. W miarę jak powstają kolejne części cyklu i ich tłumaczenia, zmienia się też kontekst społeczny i kulturowy. W przypadku polskich tłumaczeń cyklu Charlotte Link, jednym z przejawów takich zmian jest użycie feminatywów, takich jak *sierżantka* czy *inspektorka*, jako odpowiedników angielskich form *sergeant* i *inspector*. Celem tego referatu jest zbadanie kontekstów, w jakich te formy występują, ustalenie przez kogo i na ile konsekwentnie są stosowane oraz jak wpływają na sposób prezentacji postaci i relacji między nimi.

PIĄTEK

Wykład plenarny

OLGA KUBIŃSKA

(Uniwersytet Gdański)

Przekład: lojalność, zdrada, pamięć

Nord (1991, 1993, 2001, 2002, 2007), podejmując próbę stworzenia modelu obejmującego wszelkie odmiany przekładu (literackiego, tekstów użytkowych i ustnego) postuluje zastąpienie pojęcia skoposu terminem lojalności, a zarazem zdaje się redukować pojęcie ekwiwalencji do ekwiwalencji funkcjonalnej. Wydaje się, że takie podejście gubi istotę przekładu literackiego. Modelowanie przekładu jako „sytuacji komunikacyjnej”, rozróżnienie między lojalnością interpersonalną a wiernością intertekstualną, zyska, jeśli wpisze w horyzont refleksji badawczej pojęcie zdrady. W tym kontekście zwraca uwagę podejście tłumaczy-pisarzy do przekładu, którzy zdają się skupiać na innym aspekcie lojalności, kładąc nacisk na diachroniczny aspekt ekwiwalencji między tekstami. Tłumacze-pisarze, jak choćby Carson, Heaney, Nuala ní Dhomhnaill, czy Miłosz podważają próby inkluzywnego traktowania każdego tłumaczenia jako sytuacji komunikacyjnej, nie tylko przywracają pojęcie ekwiwalencji, lecz nade wszystko dowodzą lojalności wobec pamięci kulturowej. Pozostaje pytanie, na ile podejście ich zbieżne jest z socjologicznym zwrotem w przekładoznawstwie, dyskursie, o którym wspomina Hermans, gdy pisze o przekładzie jako systemie społecznym (2007).

Sekcja 7: Literatura dawna

EWA KUJAWSKA-LIS

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Od szczegółu do ogółu: polskie oblicza Wife of Bath

Opowieści Kanterberyjskie dostępne są polskim czytelnikom w trzech różnych wersjach. Jako pierwsze ukazało się tłumaczenie fragmentu dzieła Geoffreya Chaucera wykonane przez Jana Kasprowicza w 1907 roku. Następnie, w roku 1963, w serii Bibliote-

ka Narodowa, Ossolineum wydało przekład Heleny Pręczkowskiej obejmujący połowę tekstu wyjściowego. Pełny przekład oryginału zaprezentował w roku 2021 Jarek Zawadzki. Znaczny dystans diachroniczny dzielący poszczególne teksty docelowe pozwala na prześledzenie przeobrażeń, jakie miały miejsce w praktyce tłumaczeniowej na przestrzeni wieku oraz dostępie do materiałów źródłowych i krytycznych, umożliwiających tłumaczom zbudowanie odpowiednich metakontekstów dla przekładanego utworu. Celem niniejszej analizy jest porównanie krótkiego opisu *Wife of Bath* („kobiety z pod Bath” według Kasprowicza, *Damy z Bath* według Pręczkowskiej, *Pani spod Bath* według Zawadzkiego) z Prologu, aby wykazać, jak wybory tłumaczy na poziomie poszczególnych jednostek leksykalnych (wynikające z różnych przyczyn: od korzystania z odmiennych wersji tekstu wyjściowego, przez brak kompetencji językowych, po poszukiwanie rymów) zmieniają stworzony w przekładzie obraz postaci, przesuując akcenty interpretacyjne.

DOROTA GŁADKOWSKA

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

‘Literatura totalna’ jako współczesna wariacja dawnej poezji wizualnej
i konceptualnej: analogie w poezji staroangielskiej,
metafizycznej i barokowej

W wystąpieniu wskazuję na wzorce i pierwowzory niszowego gatunku literackiego – współczesnej odmiany literatury wizualnej, określonej przez Zenona Fajfera mianem „liberatury, czyli literatury totalnej” (tytuł cyklu esejów z lat 1999–2009). Odnajduję je w poezji staroangielskiej, poezji metafizycznej XVI i XVII wieku, jak i szeroko rozumianej *poesis artificiosa* baroku europejskiego. Zwracam uwagę na podobieństwa w strukturze utworów, w tym na sposób, w jaki teksty te angażują odbiorcę do poszukiwania ukrytych znaczeń. Dzieła takie jak cykl zagadek *Aenigmata* Aldhelma, wiersz *The Pearl* czy cykl wierszy *The Temple* George’a Herberta, ujawniają techniki kompozycyjne i strategie komunikacyjne, które mogą być postrzegane jako fundament późniejszego rozwoju literatury konceptualnej i wizualnej, w tym literatury totalnej. Czerpiąc inspirację również z barokowej *poesis artificiosa*, liberatura łączy elementy wizualne z werbalnymi, a struktura dzieł w podobny sposób wymusza tu aktywność interpretacyjną odbiorcy. Obecność w poezji dawnej takich technik jak specyficzne układy liter, zabawy składnią zdania czy układanie tekstu w określone figury w różnego rodzaju hierarchii poetyckich struktur dowodzi, że liberatura nie jest zjawiskiem nowym, lecz raczej współczesną wariacją dawnych praktyk literackich, które miały na celu angażowanie czytelnika w proces twórczy i intelektualny, oparty na komunikacji o charakterze dialogicznym.

KATARZYNA KOTYŃSKA

(Polska Akademia Nauk)

Tłumacz i literatura dawna: między przekładem a przeobrażeniem

Teksty literatury dawnej (od średniowiecza do baroku) mogą dziś być czytane na różne sposoby. Są bowiem zabytkami zarówno języka, jak i literatury czy myśli społecznej. Zadaniem tłumacza, przystępującego do pracy z tego rodzaju tekstem, jest określenie docelowego czytelnika przekładu i zrozumienie jego potrzeb oraz wybór odpowiednich strategii translatorskich.

Na przykładzie różnojęzycznych siedemnastowiecznych tekstów prozatorskich z terenów Rzeczypospolitej, powstałych w toku polemik religijnych wokół unii brzeskiej (1596), zaprezentuję kluczowe problemy związane z udostępnianiem ich współczesnym odbiorcom, wskażę potencjalnie możliwe strategie, a także ich wady i zalety. W sytuacji braku wypracowanych i powszechnie przyjętych zasad edytorskich, odnoszących się do publikacji popularyzatorskich (nie akademickich edycji źródłowych itp.), tym większa odpowiedzialność spoczywa na tłumaczu i redaktorze.

Jednym z wątków będzie kwestia współczesnej publikacji tekstów pisanych dawną polszczyzną – w kontekście trwającej już dyskusji i najnowszych wydań *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego w „transkrypcji” Antoniego Libery oraz „spopolszczenia” przez Krzysztofa Bartnickiego *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* tegoż autora.

Sekcja 8: Film

OLIWIA MAJCHROWSKA

(Uniwersytet Wrocławski)

‘Gusła nasze moc straciły’. The Role of Ritual and Romantic Tradition in the Films of Tadeusz Konwicki

Tadeusz Konwicki’s employment of the ritual motive diverges in tone at different stages of his work, indicating the need to reassess the legacy of Polish Romanticism against the changing circumstances of the postwar period. This paper analyses the evolving role of rituals in Konwicki’s films *Salto* (1965) and *Lawa* (1989) to show how the motive interweaves with questions of identity in the context of postwar Poland. It argues that, in commenting on the entrapment in tradition, spaces of ritual in *Salto* become evocative of the generation’s inability to define itself beyond the Romantic paradigm. In contrast, as an adaptation of Mickiewicz’s *Dziady* that anticipates the fall of communism in Poland, *Lawa* engages with the ritual to assert the value of togetherness in light of collective hope. Crucially, the film affirms the role of Romanticism in empowering the community, which no longer anticipates but acts upon its desired vision of

the future. The aim of the paper is to evaluate points of convergence between Konwicki's attitude towards the ritual and the evolution of the collective spirit across the postwar period into the late 1980s.

SŁAWOMIR STUDNIARZ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Postmodernist Ontology and the Popular Culture, or How the Quantum Universe Entered the Sphere of Entertainment

In my presentation I will present and discuss some basic concepts of postmodernist literature, and their impact on the contemporary culture, specifically on the cinema as its reliable gauge. First, I will show how postmodernist literature reacted to the quantum universe, the new version of reality constituted by the theories advanced by experimental sciences in the first half of the twentieth century. Its most radical manifestations are the revolutionary idea of time, no longer linear and absolute, and the redefinition of ontology. As Brian McHale argues, the essence of this postmodernist ontology subsists in that "it may describe *any* universe, potentially a *plurality* of universes." To illustrate the arising ontological complication and confusion, I will discuss the notion of metalepsis, Gérard Genette's term denoting any transgression of the boundary separating the narrative levels or the fictional and extratextual universe, and the ideas of "simulation" and "hyperreality", advanced by Jean Baudrillard. I contend that the notions of metalepsis, simulation, and hyperreality offer a surprising insight into the complex nature of the fictional reality created by postmodernists texts and films. To further support my argument, I will also draw on the postmodernist idea of the self-reflexivity of visual media.

DOMINIKA KOTUŁA

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Roger Eggers' *Nosferatu* with Reference to the Anti-Enlightenment Turn in Contemporary Culture

The vampire is one of the most consistently present and multifaceted characters present in literature and popular culture. Since Bram Stoker's *Dracula*, the figure of the vampire has undergone (and continues to undergo) numerous transformations, functioning as a useful and capacious metaphor – in the recent decades it has been used to describe themes such as sexuality (especially its repressed kinds), illness, loneliness or power. Popular culture has abandoned considerations of good and evil in the context of vampires, and stories about them have lost their once inherent metaphysical serious-

ness in favour of the humanisation of vampire characters, existing in secular spaces. However, the new adaptation of *Nosferatu*, directed by Roger Eggers, seems to open a new chapter in the history of vampire representation, returning to the narrative focusing on the irrational elements of the world resisting the power of reason.

In his film, Eggers not only enters into an intriguing dialogue, based on repetition and difference, with previous adaptations of Bram Stoker's novel (especially *Nosferatu: Symphony of Horror* by F.W. Murnau and *Nosferatu* by Werner Herzog), but also offers a non-obvious commentary on contemporary culture – the crises present in it, the prevailing affects, the changes in dominant models of perception. The paper is an attempt to trace how Eggers combines the image of the vampire, inspired by folklore and traditional beliefs, with a description of the forces and desires that organise contemporary reality, which is increasingly difficult to describe using the standards and criteria rooted in the Enlightenment era.

Sekcja 9: Przekład i kontrowersje

AGNIESZKA KURZYŃSKA

(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

Czy tłumaczowi wszystko wolno? O kontrowersjach czytelniczych na przykładzie komentarzy internetowych

W kanonie literatury światowej istnieje wiele dzieł, które niezmiennie cieszą się popularnością wśród kolejnych pokoleń czytelników. Ich pozytywny odbiór społeczny, widoczna w nim sympatia lub niechęć do bohaterów i wytrwałe śledzenie ich perypetii wywołują silne emocje nie tylko podczas lektury, ale także m.in. w trakcie prób zekranizowania powieści, modyfikowania fabuły lub odstępstw od niej na potrzeby produkcji serialowych czy wreszcie tworzenia kontynuacji danego utworu przez innego autora. Te i inne kontrowersje nie są jednak jedynym przykładem wzrostu czytelniczej aktywności na forum publicznym. Podobne emocje towarzyszą niekiedy także nowym tłumaczeniom tekstów znanych i lubianych od lat, niezależnie od wieku odbiorców, do których są one kierowane. W dobie Internetu, jak wiadomo, jednym ze sposobów wyrażania opinii są komentarze zamieszczane w sieci, nierzadko prowadzące do dalszej, ożywionej wymiany zdań wśród jej użytkowników. Ich doskonały przykład stanowią dyskusje, towarzyszące kolejnym tłumaczeniom klasyków literatury dziecięcej i młodzieżowej, takich jak *Ania z Zielonego Wzgórza* L. M. Montgomery i *Baśnie braci Grimm* Jacoba i Wilhelma Grimmów. W ich przypadku istotnym aspektem są prawa i obowiązki tłumacza, widziane oczami czytelników. Temu właśnie zagadnieniu, ze szczególnym uwzględnieniem językowych środków wartościowania odnotowanych w korpusie, będzie poświęcone niniejsze wystąpienie.

AGNIESZKA KURZYŃSKA, MICHAŁ SOBCZAK, MATEUSZ HEŁMINIAK

(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

**Środki ekspresji językowej wobec kontrowersji w decyzjach
sędziowskich (na przykładzie polskich, niemieckich i angielskich
komentarzy po meczu Ligi Mistrzów)**

Tematem naszego wystąpienia są środki ekspresji językowej w komentarzach, jakie ukazały się w związku z kontrowersjami sędziowskimi w półfinałowym meczu Ligi Mistrzów pomiędzy Realem Madryt a Bayernem Monachium.

W części wstępnej referatu nakreślimy tło teoretyczne, omawiając zarówno rozwój współczesnej piłki nożnej (w szczególności w kontekście postępu technologicznego), odniesiemy się do jej znaczenia społecznego, ekonomicznego, politycznego i gospodarczego oraz wskażemy na cechy sportu jako fenomenu społecznego. Istotną częścią rozważań będzie także przybliżenie statusu sędziów piłkarskich oraz ewolucji przepisów gry w piłkę nożną i ich interpretacji. Natomiast w oparciu o literaturę socjolingwistyczną (m.in. badania Kwiryny Handke oraz Stanisława Grabiasa) scharakteryzujemy i sklasyfikujemy wyznaczniki ekspresji językowej, ze szczególnym uwzględnieniem leksykalno-stylistycznych środków werbalizowania emocji.

W dalszej części wystąpienia przedstawimy wyniki analizy komentarzy dotyczących decyzji sędziowskich we wspomnianym meczu Ligi Mistrzów. Badanie opiera się o wpisy na portalach polskich, niemieckich oraz angielskich i uwzględnia zarówno komentarze fachowe (np. blog Law5, Zawód Sędzia), jak i sformułowane przez fanów (np. Bild, Przegląd Sportowy).

KATARZYNA SKRZYPCZAK

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

**Words Translated – Thoughts That Shape Us: Metaphors,
Intertextual Echoes, and Vulgarity in Self-Help Rhetoric**

Self-help literature thrives on its ability to resonate with readers, a feat achieved through a rich linguistic tapestry. This presentation is going to explore selected three key elements shaping its discourse: metaphors, intertextuality, and vulgarity. Metaphors dominate as cognitive and emotional scaffolds, framing abstract self-improvement concepts in vivid, relatable terms such as "life as a journey" or "mind as a battlefield." Intertextual echoes, drawing from religious, literary, and cultural traditions, lend authority and familiarity, yet their translation may reveal shifts in meaning and reception. Meanwhile, vulgar language emerges as a rhetorical disruptor, forging intimacy or contrastively provocation to spur reader engagement. Through a linguistic lens, this study analyzes how these features function in English self-help texts and

their translated counterparts, highlighting their roles in constructing persuasive rhetoric. The analysis of these tools may uncover how words not only reflect but actively shape thoughts in the self-help genre.

Sekcja 10: Przekład, kultura, przemiana

AGNIESZKA HAAS

(Uniwersytet Gdański)

Przekład literacki wobec przemian kulturowo-społecznych.
Na przykładzie powieści Kim del' Horizon *Blutbuch/Drzewo krwi*
w tłumaczeniu Elżbiety Kalinowskiej

Referat będzie poświęcony analizie rozwiązań translatorskich w polskim tłumaczeniu powieści *Blutbuch*, 2022 (*Drzewo krwi*, tłum. Elżbieta Kalinowska, 2024) napisanej przez niebinarną osobę autorską o pseudonimie Kim del'Horizon, zarówno w odniesieniu do problemów gramatycznych związanych z określeniem przynależności płciowej narratora, jak i zjawisk kulturowo-społecznych odnoszących się do tożsamości płciowej, ale także narodowej, kontekstów „europejskości” oraz konfliktów po-koleniowych jako problemu przekładowego. Ma to być zarówno próba opisu istniejącego przekładu, jak i bardziej ogólnego usystematyzowania wyzwań translatorskich, jakie stawia przed tłumaczami literatura genderowa.

MICHAŁ WOJCIECHOWSKI, SZYMON ŁUGOWSKI

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Kapitan Bomba i nieprzetłumaczalność tekstów
nacechowanych kulturowo

Z perspektywy translatoryki, zjawisko nieprzekładalności stanowi kluczowy aspekt wpływający na integralność i autentyczność przekładu. Nieprzekładalność nie ogranicza się wyłącznie do braku bezpośrednich ekwiwalentów leksykalnych między językami, lecz obejmuje również elementy silnie nacechowane kulturowo, które są głęboko zakorzenione w kontekście społecznym, historycznym czy symbolicznym danej wspólnoty językowej. W przypadku tekstów osadzonych w specyficznym kontekście kulturowym, proces tłumaczenia wymaga szczególnej uwagi i ostrożności. Tłumacz nieznający w pełni kontekstu kulturowego może błędnie zinterpretować tekst, co prowadzi do nieprawidłowego przekładu. Skutkiem tego może być utrata oryginalnego znaczenia, zmiana kontekstu lub zniekształcenie intencji autora, co znacząco wpływa na odbiór tekstu przez odbiorcę docelowego. Równie istotnym czynnikiem jest poziom wiedzy i kompetencji kulturowych odbiorcy. Nawet w przypadku poprawnego tłumaczenia

sens oryginału może zostać zatarty, jeśli odbiorca nie posiada odpowiednich kompetencji kulturowych. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w przypadku tekstów o charakterze parodii, satyry lub tych, które odwołują się do aktualnych wydarzeń czy realiów specyficznych dla danej kultury. W takich sytuacjach tłumacz staje przed wyzwaniem nie tylko lingwistycznym, ale także kulturowym, wymagającym kreatywności i głębokiego zrozumienia zarówno źródła, jak i celu przekładu. Powyżej wspomniane kwestie zostaną w referacie zilustrowane w odniesieniu do serialu animowanego dla dorosłych pt. *Kapitan Bomba*.

ZUZANNA KAPELA

(Uniwersytet Warszawski)

„Homeless at home”: mit Odyseusza a współczesne przedstawienie
powrotu do ojczyzny w powieściach *La Disparition de la langue française*
Assii Djebar oraz w *Niewiedzy* Milana Kundery

Zarówno powieść *La Disparition de la langue française*, jak i *Niewiedza* koncentrują się na emigrantach powracających do swoich ojczyzn z Francji, gdzie dochodzi do konfrontacji ich wyobrażeń z rzeczywistością. Znany z mitu Odyseusza motyw powrotu zostaje zinterpretowany i osadzony w realiach współczesnej emigracji. Celem analizy jest porównanie obu dzieł, uwzględniając trzy zasadnicze aspekty: tło polityczne, zerwanie z utratą przeszłości po przybyciu do ojczyzny oraz role języka.

Kundera i Djebar osadzają bohaterów swoich powieści w realiach emigracji wynikającej z różnych zmian politycznych. W *Niewiedzy* Kundery wyjazd z Czechosłowacji do Francji motywowany jest ucieczką przed reżimem komunistycznym. W *La Disparition de la langue française* opuszczenie Algierii po uzyskaniu niepodległości wynikało z wewnętrznej niestabilności i poszukiwania lepszych warunków życia. Dla Czechów wyjazd to reakcja na totalitarny reżim, a dla Algierczyków – na wewnętrzną przemoc, wynikającą z postkolonialnych wpływów Francji.

Kolejnym istotnym punktem jest konfrontacja wyobrażeń z rzeczywistością. Dlaczego zastana sytuacja rozczarowuje Berkana i Irenę? Czy argumenty motywujące ich decyzje były racjonalne? Okazuje się, że powrót, który teoretycznie miał pomóc im odnaleźć siebie, spowodował jeszcze większe poczucie alienacji i braku przynależności.

Warto także przyrzeć się roli języka, stanowiącego w obu przypadkach integralną część tożsamości. Dla Ireny powrót do Czechosłowacji oznacza ponowne posługiwanie się swoją ojczystą mową, w której zdolność wyrażania się na przestrzeni lat zanika. Berkan natomiast tkwi w potrzasku między językiem arabskim a francuskim; oba stają się nośnikami zupełnie różnych wspomnień i okresów życia, niemożliwych do połączenia w całość.

GABRIELA DĄBROWSKA

(Uniwersytet Warszawski)

Przestrzeń mieszkalna jako świadek i sprawca przemian tożsamościowych
– obraz zwrotu przestrzennego we współczesnej prozie włoskiej

Zapoczątkowany w latach 80. zwrot przestrzenny wywarł decydujący wpływ na rozwój współczesnej humanistyki. W koncepcji tej, rozwijanej m.in. przez Michela Foucaulta, Henri Lefebvre'a i Kennetha White'a, przestrzeń nie jest jedynie neutralnym tłem wydarzeń, lecz dynamicznym czynnikiem współkształtującym rzeczywistość społeczną i jednostkową. W obszarze literaturoznawstwa wpłynęło to między innymi na rozwój badań nad geopoetyką, geobiografiami, sensoryczną geografią miejsca czy kategorią miejsc pamięci.

W tym kontekście niezwykle twórczą okazuje się być również relacja łącząca człowieka z miejscem, którą moglibyśmy objąć wspólną kategorią „zamieszkiwania”. Proces ten przestaje być jedynie fizycznym aktem osadzenia w przestrzeni, stając się dynamicznym dialogiem kształtującym tożsamość jednostki. Wychodząc od tych obserwacji planowana analiza ma na celu zaprezentować, w jaki sposób dom, zarówno w wymiarze materialnym jak i symbolicznym, przestaje pełnić rolę neutralnego tła przemian tożsamościowych, a zamiast tego aktywnie kształtuje doświadczenia bohatera, wpływając na jego relację z przeszłością i własnym „ja”.

Motyw przestrzeni jako czynnika sprawczego, który nie tylko rejestruje zmiany zachodzące w jednostce, ale i je inicjuje, doczekał się wielu realizacji na gruncie współczesnej włoskiej prozy, pojawiając się zarówno w pracach autorów o dużym sukcesie komercyjnym (Paolo Cognetti, Elena Ferrante), jak i pisarzy związanych z regionem pochodzenia (Massimo Maugeri). W proponowanym wystąpieniu centrum problemowym planuje się uczynić, dotychczas nieznaną polskiemu czytelnikowi, powieść *Il libro delle case* Andrei Bajaniego, w której narracja konstruowana jest jako cykl relacji bohatera z zamieszkiwaną przestrzenią. W celu przeprowadzenia dogłębnej analizy krytycznoliterackiej owego procesu, zmierzającej do ukazania, w jaki sposób współczesna proza redefiniuje relację między jednostką a otaczającą ją przestrzenią. Rozważania osadzone zostaną w interdyscyplinarnej refleksji obejmującej nauki antropologiczne, psychologiczne i społeczne, wychodząc przy tym od nazwisk takich badaczy jak Marc Augé, Emanuele Coccia i Tadeusz Sławek.

Sekcja 11: Characters in adaptations

TOMASZ JACHEĆ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

“Translating” Homer to a Modern Audience: On Film Adaptations of Literary Classics

In the 1949 movie classic *White Heat*, Winston remarks to Cody Jarrett: “We might all profit from a closer study of classical literature.” We sure do, however, what if one prefers movies to books? Fortunately, there are film adaptations. However, the question of how close these adaptations are to their source materials for the audience to still profit from classical literature arises.

Whenever filmmakers choose to adapt a classical text to the silver screen, they face a number of choices. Obviously, the process of adapting a written text into a movie is a complex process only part of which is the issue of translating/transforming the language of poetry, prose or drama into the language of film. One of the choices filmmakers face is whether to “stick to the source material” or modernize the source material in order to either appeal to contemporary audiences or simply to make the source material comprehensible to a viewer not versed in classical texts. One example of modernizing a classical text for the sake of contemporary audience was the 1996 *Romeo + Juliet* (dir. Baz Luhrmann). In the film, the characters speak the language of the Shakespearean play, but visually the story plays out in the late twentieth century America. The movie has been described as “Shakespeare for the MTV generation.”

In my presentation, I would like to analyze two twenty-first century films: *Troy* (2004) and *The Return* (2024). My goal is to discuss in what ways these two films modernize their source materials, i.e., Homer’s *Iliad* and *Odyssey* and to what extent they stick to the plots of the two Homeric epics.

ANNA KRAWCZYK-ŁASKARZEWSKA

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Transforming Iconic Characters: The Repurposing of Le Fanu's Carmilla in the *Castlevania* Animated Series

Carmilla is Joseph Sheridan Le Fanu’s most seminal, though underwritten, character. In the course of over 150 years since the publication of the novella featuring the iconic female vampire, Carmilla has inspired numerous pictorial realizations and adaptations by illustrators, painters, comic book artists, filmmakers, video game creators. This presentation will focus on the radical expansion and transformation of the character in *Castlevania* (2017–2021), a multi-season animated dark fantasy TV series created by

Warren Ellis and based on selected instalments of the eponymously titled Japanese video game franchise released by Konami for four decades. The reimagining of the character – both visually and in terms of its recontextualizing and repurposing – will be discussed in order to explain Carmilla’s metamorphosis from a vampiric seductress to a power-hungry warrior.

KAROLINA WARDAK

(Uniwersytet Warszawski)

“Show, don’t tell” – The Role of Visual Elements in Voice-over Translation,
as Exemplified by the Polish Version of the Film *Sherlock Holmes*

Multimodality has been a growing trend in translation studies, largely due to the changing media landscape in today’s digital world. However, there is little in the way of a unified theoretical or methodological basis for extra-linguistic analysis, even in the case of fundamentally multimodal phenomena such as audiovisual translation. This paper is aimed to present results of a preliminary study on the role of visual elements in a Polish voice-over translation of the 2009 film *Sherlock Holmes*. The paper proposes that semiotics can provide a theoretical basis for looking at a cinematic work and its translation as an inseparable whole. It considers the semiotically distinct and underresearched modality of voice-over translation on several levels. Firstly, an analysis of the most characteristic linguistic techniques for audiovisual translation – omission and reduction – is contrasted with explicitation, which includes elements added or explained in the translation. Secondly, those techniques are put in the context of the film as an artistic and semiotic whole as well as the distinct semiotic modes it comprises through multimodal transcription, with focus on the plot and visual representation. Existing methods of verbal and non-verbal analysis are combined to provide a detailed picture of the film and its translation. The results of this preliminary study point to the tendency for reduction to be the most employed of the analysed techniques and show how visual elements are used by the translator to aid the audience’s understanding in the face of a time-constrained translation.

MARIA LUKOSEK

(Uniwersytet Śląski w Katowicach)

James Moriarty w perspektywie filmowej – kreowanie
postaci w przekładzie audiowizualnym

W referacie zostanie przeanalizowana specyfika kształtowania postaci Jamesa Moriarty’ego w dwóch filmowych adaptacjach utworów Arthura Conan Doyle’a: odcinku specjalnym serialu BBC Sherlock pt. *The Abominable Bride* (2016) oraz filmie *Sherlock*

Holmes: The Game of Shadows (2011) w reżyserii Guya Ritchiego. Obie produkcje osadzone są w wiktoriańskiej Anglii, co prowadzi do podobieństw w przedstawieniu postaci kryminalnego geniusza, mimo różnic w realizacjach samych filmach. W centrum uwagi znajdują się językowe sposoby kreowania antagonisty, ze szczególnym uwzględnieniem warstwy dialogowej oraz elementów komunikacji niewerbalnej (gesty, mimika i kontakt wzrokowy). Wskaźniki strategii budowania postaci w adaptacjach filmowych, a także relacje nadawczo-odbiorcze pomiędzy bohaterami zostaną ukazane na przykładzie zarówno oryginału, jak i wersji w języku polskim (*voice-over*) oraz rosyjskim (*voice-over* wielogłosowy). Referat wpisuje się w szersze badania nad idiolektem filmowym oraz strategiami narracyjnymi w audiowizualnych interpretacjach klasycznych dzieł literackich.

Sekcja 12: Tłumacze

MATEUSZ BOGDANOWICZ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Kulturowe kompetencje tłumacza: Wnioski inspirowane wspomnieniami Paula Schmidta, eksperta

Czy tłumacze są jedynie narzędziami komunikacyjnymi, czy też są rzeczywistymi podmiotami komunikacji, którą umożliwiają/usprawniają? Jeśli są narzędziami, czy należy oczekiwać, że będą zredukowani do jak najlepiej biegłych specjalistów zarówno w językach ojczystych, jak i obcych? Bez dodatkowych wymagań pozajęzykowych? Jeśli są uczestnikami komunikacji, jak wielką rolę odgrywają w komunikacji, którą tworzą? Ponadto, poza podstawowym wymaganiem – zaawansowaną wiedzą i biegłością w językach ojczystych i obcych – czy istnieją inne umiejętności i zdolności, które ułatwiają skuteczną pracę tłumaczy? Ponieważ zawsze funkcjonują w określonych i dobrze zdefiniowanych realiach, czy wiedza tłumacza o kulturze i historii narodów, których językami operują, jest w jakiś sposób niezbędna? A jeśli tak, to w jakim stopniu i w jaki sposób tłumacze powinni rozwijać taką wiedzę? Co, jeśli tłumaczą między stronami posługującymi się językiem, który nie jest ojczystym żadnej ze stron? Czy od takich tłumaczy należy oczekiwać dodatkowej wiedzy o kulturze i historii? Jeśli tak, to w jakim stopniu? Jak ją zdobyć? Czy powinna ona być częścią szkolenia tłumaczy w specjalistycznych instytucjach?

Powyższe pytania zostały zainspirowane doświadczeniami niemieckiego tłumacza, dr. Paula Schmidta, zawartymi w jego wspomnieniach *Statysta na dyplomatycznej scenie*. W prezentacji, autor odnosi się do tych pytań, bazując na imponującym doświadczeniu Schmidta jako tłumacza ale odnosi je do realiów współczesnych.

KATARZYNA KODENIEC

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

„Niech nas zobaczą...” – pozycja i postrzeganie tłumaczy w Polsce 2025

Kiedy teoretycy i praktycy przekładu analizują, czym jest proces tłumaczenia, jakie czynniki na niego wpływają, jakie efekty są pożądane a jakie nie, zwykle skupiają się na kwestiach takich jak ogólne strategie (udomowienie vs. uinnienie), przekładalność konkretnych elementów (kultury, gier słownych, rymów), podejście do różnych typów i gatunków tekstów (literatura, teksty naukowe, multimodalne). Od kilkunastu lat uwaga przesuwana jest jednak w stronę tłumaczy, nie tylko ich kompetencji, które w sposób oczywisty determinują efekty przekładowe, ale również ich pozycji na rynku, obecności w mediach i świadomości odbiorcy docelowego, wreszcie obecności ich samych w tekście przekładu. Minęła ponad dekada, odkąd Jerzy Jarniewicz ogłosił coming out tłumaczy. Optymistycznie należało się wówczas spodziewać wyraźnego wzrostu świadomości odbiorców na temat roli, znaczenia i konkretnych zadań tłumaczy. Należało się spodziewać tego wszystkiego również w odniesieniu do zleceńodawców tłumaczy, ich wydawców i recenzentów. Wystąpienie będzie stanowiło próbę spojrzenia na rozdźwięk między tymi oczekiwaniami a różnorodnym, trudnym do zbadania, wymykającym się analizom naukowym światem tłumaczy.

ZUZANNA JASKUŁA

(Uniwersytet Warszawski)

Rasowy leksykon tłumaczki: o przekładach Zofii Kierszys

Do bogatego dorobku translatorskiego Zofii Kierszys należy wiele anglojęzycznych powieści, w których centrum znajduje się problem rasy. Różni je między innymi osoba autora, czas i miejsce powstania oraz akcji, styl i bohaterowie – konteksty, które dodatkowo komplikują niełatwą już kwestię tłumaczenia określeń rasowych. W swoich przekładach Kierszys niewątpliwie bierze te czynniki pod uwagę, sięgając po różne ekwiwalenty, od najbardziej obraźliwych po stosunkowo neutralne, w zależności od sytuacji. Celem wystąpienia jest zaprezentowanie, jakich słów nazywających osoby o określonym kolorze skóry Kierszys używa, a jakich unika, w jakich okolicznościach się one pojawiają oraz jak ogół jej wyborów tłumaczeniowych w tym zakresie wpływa na wydźwięk całości danego utworu. Przedstawiona zostanie analiza przekładów trzech amerykańskich powieści: *Absalomie*, *Absalomie...* Williama Faulknera (1959), *Zabić drozda* Harper Lee (1965) oraz *Syn swego kraju* Richarda Wrighta (1969), znacznie się różniących pod kątem wspomnianych elementów. Pozwoli to zaobserwować pewne tendencje obecne we wszystkich trzech tłumaczeniach Kierszys oraz, jak się wydaje, osobistą wrażliwość językowo-literacką, którą się kierowała.

Sekcja 13: Neologizm, żargon, tytuł

JOLANTA MAZURKIEWICZ-SOKOŁOWSKA

(Uniwersytet Szczeciński)

Granice unifikacji leksyki fachowej na przykładzie neologizmów z obszaru SI w języku angielskim, niemieckim i polskim

Celem wystąpienia jest pokazanie zakresu ekwiwalencji terminów fachowych z obszaru nowych technologii na wybranych przykładach z języka angielskiego, niemieckiego i polskiego, referujących do różnych obiektów powstałych w wyniku zastosowania SI. Przedmiotem rozważań są podobieństwa i różnice w budowie morfologicznej i składniowej analizowanych wyrażeń, procesy słowotwórcze, w oparciu o które te wyrażenia powstały, jak i procesy konstruowania ich znaczeń. Rozważania obejmują krótką charakterystykę neologizmów oraz porównawczą analizę jakościową i ilościową stwierdzonych typów słowotwórczych. W centrum uwagi jest ponadto pytanie, na ile omawiana leksyka stanowi przykład neologizmów słowotwórczych, a na ile neologizmów znaczeniowych. Pytanie to wynika z faktu, że omawiana leksyka nie jest jedynie wynikiem metonimicznego przesunięcia z przestrzeni realnej do cyberprzestrzeni, lecz jej referentami są często nowe, wcześniej nieznane obiekty i zjawiska.

MARIA KOSSAKOWSKA-MARAS

(Uniwersytet Rzeszowski)

Żargonizmy gangów młodzieżowych, funkcjonujących na terenie Kazania pod koniec XX – na początku XXI wieku i ich polskie odpowiedniki

Tematem wystąpienia jest socjolekt kazańskich gangów młodzieżowych końca XX – początku XXI wieku. Praca poświęcona jest badaniu żargonizmów używanych przez członków kazańskich gangów ulicznych, które zostały przedstawione w książce Roberta Garajewa *Słowo pacana. Kryminalny Tatarstan 1970-2010* (2024) oraz w serialu telewizyjnym *Słowo pacana. Krew na asfalcie* (2023, reż. Żora Kryżownikow), a także przedstawieniu ich polskich odpowiedników. Celem niniejszego artykułu jest scharakteryzowanie specyfiki języka kazańskich grup młodzieżowych końca XX i początku XXI wieku, charakterystycznych dla miasta Kazań w Tatarstanie (obecnie centralna Rosja). Materiałem badawczym są wypowiedzi uczestników formacji przestępczych, tak zwanego „fenomenu kazańskiego”. Źródłem materiału badawczego są wypowiedzi byłych uczestników młodzieżowych grup przestępczych, przedstawione w książce *Słowo pacana. Kryminalny Tatarstan 1970-2010* (2024) oraz język używany przez członków ka-

zańskich grup w serialu telewizyjnym *Słowo pacana. Krew na asfalcie*. Zastosowano metodę obserwacji i opisu językowego, metodę słownikowej interpretacji leksemów i metodę kontekstowej analizy jednostek leksykalnych. W wyniku analizy języka przedstawicieli kazańskich grup młodzieżowych ujawniono istnienie autentycznych jednostek leksykalnych, które nie figurowały dotąd w słownikach. Autentyczny język przedstawicieli grup młodzieżowych lat 80. wpisuje się w pewną epokę historyczną, pomagając odtworzyć całościowy obraz życia u schyłku ZSRR.

WIKTORIA KUKLIŃSKA, ALEKSANDRA USS

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Język młodych dorosłych w piśmie i mowie

Język młodych dorosłych w Polsce przechodzi dynamiczne przemiany pod wpływem globalizacji, technologii cyfrowych oraz intensywnego kontaktu z językiem angielskim. Rozwój mediów społecznościowych sprzyja przenikaniu anglicyzmów do polszczyzny, kształtując współczesną komunikację. Internet i media społecznościowe stały się głównymi kanałami komunikacji, wprowadzając nowe formy wyrazu, takie jak memy, skróty czy emotikony, które wpływają na codzienny język młodzieży. Młodzież chętnie posługuje się zapożyczeniami, takimi jak „slay”, „rel” czy „cringe”, a także tworzy hybrydy językowe, łącząc elementy obu języków (np. „I know, ale piszę tak just in case”). Proces ten prowadzi do przekształceń w strukturze polszczyzny, gdzie angielskie wyrazy adaptowane są do rodzimej gramatyki i fonetyki. Ponadto anglojęzyczne skróty i akronimy, takie jak „IDK” („I don’t know”), zyskują większą popularność w komunikacji online, wpływając na sposób formułowania wypowiedzi. Obserwuje się uproszczenia składni, zmiany w fleksji oraz tworzenie neologizmów. Wulgaryzacja języka oraz skrótowność komunikacji stają się naturalnym elementem współczesnej polszczyzny młodzieżowej, co odnotowują zarówno językoznawcy, jak i jej użytkownicy. W efekcie język młodych dorosłych staje się bardziej zróżnicowany i elastyczny, odzwierciedlając jednocześnie globalne trendy i lokalne potrzeby komunikacyjne. Mimo że proces zapożyczania słów z innych języków nie jest nowością, jego obecna skala i tempo są bezprecedensowe. Celem wystąpienia będzie analiza tych zmian w kontekście językowym i społecznym oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy obecne tendencje prowadzą do trwałej ewolucji języka polskiego, czy też są jedynie chwilowym trendem wynikającym z uwarunkowań kulturowych i technologicznych.

Sekcja 14: English Matters

ANNA KWIATKOWSKA

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

The Function of Pubs in Kirsty Gunn's novel *Caroline's Bikini*

The novel entitled *Caroline's Bikini* (2018) by Kirsty Gunn, a contemporary New Zealand writer, is a literary experiment about writing a novel as well as interpreting it. On its flyleaf one can read an explanation that is "an Arrangement of a Novel with an Introduction and Some Further Material". But despite its experimental character, the narrative also makes a nod towards the past and tradition. The old smoothly bonds with the modern, and the modern is often accentuated by the old. These seamless mergers and smooth transitions from the traditional into the modern are visible not only on the level of narrative techniques or the novel's plot but also when it comes to the choice of places frequented by the characters. In my paper I would like to focus on the pubs in which the narrator and her companion meet throughout the story. My aim is to demonstrate how these classic English public meeting places shape the psychological landscapes of contemporary characters and augment the narrative modern structure.

TREVOR HILL

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Elves, Crusaders and Quests for a Plot: An Examination of the Historical and Mythical Inspiration for Mary Webb's *Armour Wherein He Trusted*

Armour Wherein He Trusted is arguably, although understandably, Mary Webb's most overlooked novel. Started around two years before her death in 1928, the work is written in a mock-Medieval style and tells of the young knight Sir Gilbert and his love Nesta. Unfortunately, as Webb herself burned the original unfinished draft, the novel was never completed and remains a tantalising mystery where both the characters and the work itself are "between worlds". There are, however, a number of clues within both the text and the history and folklore of Webb's native Shropshire, which may reveal potential plot and character developments in the unfinished work. The story is narrated by an aging Gilbert, now an abbot, and recounts the period before his joining the First Crusade when he first meets the mysterious Nesta, a lady of noble birth who claims kin to the elfin race. The combination of a Saxon knight in the Norman court and an apparently supernatural woman, suggests inspiration from the mythic and historic figure of Eadric Sylvaticus (Wild Edric), an eleventh century Shropshire warrior, and his elfin bride, the Lady Godda. This paper seeks to examine the links between Webb's novel and both the historical and legendary characters of Edric and Godda,

suggesting how an examination of the history and folklore which greatly inspired Mary Webb might also suggest a path between these worlds towards a possible piecing together parts of the lost novel.

TREVOR HILL, JAKE GEARS

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Babies Heads and Sweet Fanny Adams: An Exploration of British Military Slang

The branches of the British military are noted for having their own particular slang terminology, some of which is specific to each particular service. This slang is often related to the history of the forces and the British military, frequently reflecting the historic role of the military in the British Empire. As such, various terms stem from different countries, regions and languages. Due to the dynamics of language, some terms have fallen out of use, while much of the slang has remained current long after the campaigns have ended, sometimes entering into civilian vernacular (and remaining there long after having fallen out of military use). As such, certain slang can be indicative of certain particular periods of a service's history. This can potentially cause problems for a translator aiming to reflect a certain time span either translating from the slang or translating other languages into English. The presentation is made by two former servicemen (Army and RN) and will explore the history and development of British military slang, its usage and survival and differences between services.

JAKE GEARS

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Technically Speaking (historical linguistics)

The presentation outlines a study carried out as to determine whether a relationship could be established between respective phonemic elements in early Germanic and Slavic verb roots and expose a deeper cross language commonality.

Focusing on phonotactic sequences in proto forms, derived from the same Proto Indo-European verb root, it provided evidence of a strong language specific bias towards the preservation of consonantal or vocalic properties either overtly in the skeletal sequence or covertly in the melody. A quantitative qualitative difference creating discreet blocks in a syllable.

Commonality is indeed evident through a shared level of complexity, expressed in consonant clusters and complex melodic units. These elements present phoneme groupings responsible for early divergent tendencies in the respective languages. Such conditioned sound changes create regularity which in turn conditions the language.

Sekcja 15: Narzędzia, metody

CZESŁAW KIŃSKI, JACEK ŁAGUN

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Wykorzystanie strefy najbliższego rozwoju w budowaniu dobrostanu i rezyliencji uczniów języka obcego

Współczesne podejścia do nauczania języków obcych coraz częściej uwzględniają nie tylko rozwój kompetencji językowych, ale także dobrostan i rezyliencję uczniów. Wykorzystanie koncepcji strefy najbliższego rozwoju (SNR) w procesie edukacyjnym może znacząco przyczynić się do budowania tych aspektów. W naszym wystąpieniu omówione zostaną teoretyczne podstawy SNR oraz praktyczne zastosowania tej koncepcji w kontekście nauczania języków obcych. Przedstawione zostaną również przykłady działań dydaktycznych, które wspierają rozwój emocjonalny i społeczny uczniów, a także strategie wzmacniające ich odporność na stres i trudności związane z nauką języka i używaniem go w kontekstach społecznych. Celem wystąpienia jest wykazanie, jak integracja SNR z praktykami edukacyjnymi może prowadzić do holistycznego rozwoju uczniów, zwiększając nie tylko ich motywację i zaangażowanie w proces nauki, ale także budując ich kapitał osobisty.

ANNA DROGOSZ

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Między ciałem a słowem. Gesty ikoniczne w instruktażu strzeleckim

Instruktor strzelectwa udzielający wstępnych informacji strzelcom-amatorom stoi przed niesłychanie trudnym zadaniem. Z jednej strony musi w krótkim czasie przekazać specjalistyczną wiedzę, jak poprawnie i bezpiecznie oddać strzał, a z drugiej strony nie może zademonstrować, jak sam to robi (istotne elementy pracy na języku spustowym są niewidoczne dla obserwatora), ani też nie może o tym skutecznie opowiedzieć (odbiorca nie zna specjalistycznego słownictwa i kontekstu). W takiej sytuacji instruktorzy korzystają z gestów ikonicznych (reprezentacyjnych), które niejako „tłumaczą” wiedzę motoryczną instruktora na przekaz wizualny, w pełni dostępny dla odbiorcy, jednocześnie umożliwiając pokazanie w zwolnionym tempie czynności, które powinien wykonać strzelec, zwracając uwagę odbiorcy na istotne elementy danej czynności, jak również obrazowo wyjaśniając zasady działania broni palnej.

Analiza gestów ikonicznych używanych przez instruktorów oparta na badaniach polowych na strzelnicy i nagraniach na kanale YouTube wykazuje istotne prawidłowo-

ści w użyciu gestów ikonicznych: większość gestów realizuje kilka schematów wyobrażeńiowych odnoszących się do ruchu i przestrzeni (PRZÓD-TYŁ, GÓRA-DÓŁ, PRAWO-LEWO, ŚCIEŻKA) oraz do schematów DYNAMIKI SIŁY (np. BLOKADA, PRZECIWSIŁA, OPÓR). Można postawić hipotezę, że w tym szczególnym akcie komunikacji to właśnie schematy wyobrazeniowe i ich gestyczna realizacja stanowią punkt odniesienia dla nadawcy i odbiorcy i w znaczący sposób przyczyniają się do sukcesu komunikacyjnego.

IRYNA BETKO

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)

Gruźlica w życiu i twórczości Łesi Ukrainki i Mariny Cwietajewej (próba analizy porównawczo-typologicznej)

W życiu i twórczości Łesi Ukrainki (Larysy Kosacz-Kwitki, 1871–1913) i Mariny Cwietajewej (1892–1941) można zaobserwować sporo ciekawych podobieństw o charakterze typologicznym. Oto niektóre z nich. Łesia i Marina pochodzą z inteligentnych wielodzietnych rodzin, obie już w wieku 4 lat nauczyły się czytać, co było ważnym elementem ich samokształcenia. Jako poliglotki, uprawiały sztukę tłumaczenia literackiego. Obie posiadały ponadprzeciętne zdolności muzyczne, jednak, z woli losu, nie zostały pianistkami, lecz poetkami, i od najmłodszych lat pisały wiersze. Zmagały się również z podobnymi problemami natury psychicznej, takimi jak kompleks matki, czy nieodwzajemniona miłość. Obie pisarki w nowatorski sposób podejmowały odwieczne wątki i motywy literatury europejskiej (antyczne, rycerskie etc.), a także tematykę rodzimej historii i folkloru i in.

Szczególnie zbliża pisarki temat walki (często nierównej, ale niekiedy zwycięskiej) z gruźlicą, która zagrażała życiu osób bliskich, a w przypadku Łesi Ukrainki także jej samej. 30-letnia wojna z chorobą nie tylko skomplikowała życie pisarki, ale też, paradoksalnie, okazała się silnym czynnikiem pobudzającym jej aktywność duchową i twórczą. W przeciwieństwie do Łesi Ukrainki, gruźlica nie stanowiła bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia, ani życia Cwietajewej. Można jednak mówić o pośrednim wpływie tej „modnej” ówczesnie choroby na biografię i twórczość rosyjskiej pisarki. Istotna analogia: choroba zaatakowała Łesię po raz pierwszy w przededniu jej 10 urodzin. Prawie tyle samo lat miała Marina, gdy w listopadzie 1902 r. zdiagnozowano gruźlicę u jej matki. Ofiarami tej choroby padły także inne osoby z najbliższego otoczenia Cwietajewej, co skłoniło ją do twórczego zgłębiania wątków kroniki rodzinnej.